

PTUJSKI LIST

Politično gospodarski tednik.

Stane:

Za celo leto K 30—
za pol leta 15—
za četrt leta 7.50
za 1 mesec 2.50

Posamezna številka 1 K.

Uredništvo in upravnništvo je v
Ptuju, Slovenski trg 3 (v starem
rotovžu), prtiličje, levo.

Rokopisi se ne vrnejo.

Štev. 49

Ptuj, 5. decembra 1920

II. letnik

Tretja proslava ujedinjenja Slovencev in Hrvatov s Srbi.

V sredo, 1. decembra smo v tretjič proslavili znameniti zgodovinski dan, ko so narodni zastopniki Slovencev in Hrvatov svečano proglasili z regentom Aleksandrom državno ujedinjenje troimenskega plemena Srbov, Hrvatov in Slovencev. Narodno navdušenje je bilo v prvem hipu nove dobe na vrhuncu. Polagoma se je poleglo, prišli so dnevi trdega dela, prišle še marsikateri bridke preizkušnje.

Vsak trezen poznavatelj naših razmer je moral vedeti, da bo treba napornega dela, predno se za silo zacelijo rane, ktere je svetovna vojska zasekala vojskujočim se narodom, zlasti še nam Slovincem, Hrvatom in Srbom. Kdor pa se je udajal prijetnim sanjam — in teh je bilo pri nas mnogo in mnogo — da se razmere čez noč izboljšajo in povrnejo predvojni dobri, ali pa še celo boljši časi, se je čutil nekako prevaranega, ker se to ni zgodilo. Iz tega jo sledila pri mnogih nezadovoljnost in ker ti nezadovoljnosti niti sedaj niso hoteli trezno premisliti in presoditi razmer, niti sedaj niso našli pravega krivca. Čisto po krivem so začeli dolžiti radi slabih gospodarskih in političnih razmer našo mlado državo, zlasti njene glavne predstavnike Srbe.

To nezadovoljnost med prebivalstvom pa so še širili in večali razni temni elementi, ki so hoteli v kalnem ribariti. So to elementi, ki bi radi radi tega razbili našo državo, da bi mogli sami potem po svoji volji in v svojo korist gospodariti. V obmejnih pokrajinah, zlasti pri nas na

Štajerskem, so med temi ljudmi zlasti še tujerodci in narodni odpadniki, ki so svoj čas ravno z narodnim odpadom prišli do gospodarske moči in politične veljave. Ti ljudje ščuvajo in hujskajo proti naši državi, ne zato, ker je v naši državi slabše nego v sosednjih državah, recimo v Avstriji. Oni dobro vedo, da je pri nas mnogo boljše, saj njihovi pristaši silijo iz Avstrije k nam. Ali tem hujškačem se sedaj pri nas ne godi več tako dobro, kakor poprej, ko so imeli oni vso gospodarsko in politično moč v rokah, ki so jo med nami neovirano izvrševali. Zato sejejo nezadovoljstvo med ljudstvo z neopravičenim ščuvanjem, češ morda se le posreči razbiti državo in priti do nekdanje moči.

Ravno to napenjanje sovražnih elementov pa mora vsem trezno mislečim ljudem odpreti oči, da vidijo, kje so naši neprijatelji, kje pa prijatelji.

Ko so kmalu po polomu nenasitni Lahi zasedali naše kraje in hoteli že vkorakati v Ljubljano, kdo se jim je odločno ustavil in zaklical: Stoj! Ne koraka naprej, sicer imaš opraviti z nami! Bili so Srbi, ki so že takrat preprečili, da si nista Lah in Nemec nas vseh lepo med se razdelila.

Res je, da smo izgubili važne dele našega narodnega telesa med Lahe in Nemce. Ali če hočemo upati, da ohranijo ti rojaki narodno zavednost, da ostanejo v kulturnih stikih z nami, da se kedaj celo oproste tujega jarma, ali bi jim mogli mi ostali Slovenci sami nuditi toliko moči, nego če smo združeni s Hrvati in Srbi v enotno, močno državo?

Sicer pa si noben trezen človek niti misliti ne more, kaka bi bila gospodarska in politična samostojnost onega milijona nas Slovencev, ki smo že svobodni. Naša rešitev je v močni enotni državi v Jugoslaviji.

li v prvo sobo, zagledal boš v sredini na tleh veliko kišto, na njej sedi pes, ima par oči, ki sta tako veliki kakor dve repi, vendar zato te ni treba skrbeti! Jaz ti dam svoj plavi predpasnik, katerega razprostri po tleh, potem pojdi hitro, vzemi psa, ga postavi na moj predpasnik, odpri kišto in vzemi iz nje denarja, kolikor hočeš; je sam kufer. Hočeš li rajši imeti srebro, moraš iti v zraven ležečo sobo; ali tam sedi pes, ki ima par očes, tako velikih kakor mlinska kolesa; to te pa naj ne straši. Posadi ga na moj predpasnik in vzemi denar! Ako pa morebiti hočeš imeti zlato, ga moreš tudi dobiti, kolikor ga hočeš, kolikor ga nesti zamoreš, ako greš v tretjo sobo. Ali pes, ki sedi na kišti z zlatom, ima tudi dvoje oči, od katerih je vsako tako veliko kot zvonik. Verjemi mi, to je pravi pes; ali zaradi tega se ti tudi ni treba nič bati. Postavi ga na moj predpasnik, ne stori ti nič, in vzemi iz kište zlata, kolikor hočeš!

„To bi ne bilo slabo!“ reče Imbre. „Ali kaj pa naj tebi dam, stara copernica, kajti nekaj moraš imeti tudi ti?“

„Nič“ se odreže copernica, „niti enega groša jaz nočem! Za mene vzami ti samo staro kresalo, katero je moja stara mati notri pozabila, ko je zadnjikrat tam notri bila!“

„No, priveži mi torej vrv za pas!“ dovoli Imbre,

Volitve v konstituantno.

V nedeljo, 28. novembra, so se vršile in izvršile prve naše državne volitve, volitve v konstituantno. Umljivo je, da je bila velika radovednost, kako iztečejo te volitve. Radovednost je bila toliko večja, ker se je pojavilo na volilnem poprišču mnogo strank. V prejšnjih časih smo imeli v glavnem tri stranke: Napredno, duhovniško in socialno-demokratsko. Razen tega je v narodno mešanih krajih, kakeršno je naše Štajersko, odločevalo še narodno vprašanje. Narodnostno vprašanje je pri sedanjih volitvah odpalo. Različne stranke so se ustanovljale po drugih programih in načelih.

V Sloveniji se je ustvarilo 6 strank, katerim se je v štajerskem volilnem okrožju pridružila kot sedma virstvena stranka iz Prekmurja.

Kaj je povzročilo toliko število strank? Ktere prejšnje stranke so se cepile in zakaj? Na to moramo odgovoriti, da je bila temu vzrok nezadovoljnost z uspehi dosedanjih strank. Ta nezadovoljnost se ni pojavila samo v najširših plasteh našega naroda, pojavila se je tudi pri razumništvu. Programi prejšnjih strank so postali nekterim preobširni, drugim zopet preozki. Jasno vidimo to pri socialnih demokratih. Ti so od nekdanje borbe proti obstoječemu družabnemu redu. Ko pa so nekaj časa v naši kraljevini bili v vladi in imeli tako priliko, da svoje nazore uresničijo v dejanju, se je pokazalo, da je veliko lažje govoriti in zahtevati, nego delati in ustrezati. Takoj so se pojavili nezadovoljneži s pozitivnim delom svojih voditeljev in ustanovili novo stranko komunistov,

„Tukaj je“ pravi ona „in tukaj moj plavi predpasnik.“

Potem je splezal vojak na drevo, da se spustiti v luknjo in že stoji, kakor je povedala copernica, doli v veliki dvorani, kjer je gorelo veliko svetilk. Odpre prva vrata. Uh! tu sedi pes, ki ima velike oči kakor repa in ga debelo zazija.

„Ti si korenjak!“ si misli Imbre, ga postavi na copernični predpasnik in vzeme toliko bakrenega denarja, kolikor ga je v žepe natlačiti mogel, potem kišto zapre, postavi ga gor in gre v drugo sobo. Resnično, tukaj sedi zopet pes, ki pa ima tako velike oči, kakor dva mlinska kolesa.

„Ti pa me rajši ne glej!“ pravi vojak, „bi te znale oči boleti“, ter ga zopet postavi na predpasnik. Ali ko pa je zagledal v kišti toliko srebrnega denarja, vrže ves bakreni denar od sebe in polni žepe in tornistro s samim srebrom. Sedaj gre še v tretjo sobo. Tu je bilo strašno! Pes je imel res dve tako veliki očesi, kakor zvonik, ki sta se mu vrteli po glavi kakor dva mlinske kolesi.

„Dober večer!“ ga pozdravi srečni Imbre in privzdigne svojo kapico, kajti takega psa preje še nikoli ni videl, ali ko ga je nekaj časa natančneje opazoval, si misli: „Dosti je!“ postavi ga na tla in odpre kišto. Huj, tolik kup samega zlata! Mogel bi celo mesto, in zraven še celo stari ptujski zvonik kupiti.

Staro kresalo.

Vojak Imbre je primarširal po cesti: ena dva! ena dve! Imel je tornistro na hrbtu in sabljico na strani, kajti bil je v vojski in gre domov.

Na cesti je srečal staro copernico, bila je zoperna, spodnja čeljust visela ji je ravno do popka. Ona mu reče: „Dober večer, Imbre! Kako imaš lepo sabljo in veliko tornistro! Ti si pravi vojak! Ti naj imaš toliko denarja, kolikor ga hočeš!“

„Hvala lepa, ti stara copernica!“ odgovori ji Imbre.

„Li vidiš to veliko drevo tukaj?“ pravi copernica, kazaje na drevo, ki jima je stalo ob strani. „Ona je znotraj čisto votla; tu je moraš preplezati do vrha, tam boš zapazil luknjo, skoz katero se moraš spustiti doli in tako prideš globoko do dna. Jaz ti bodem vrv okoli pasa privezala, da te, ako me pokličeš, zopet potegnem nazaj!“

„Kaj pa naj počnem tu doli v drevesu?“ vpraša vojak.

„Po denarje!“ pravi copernica. „Vedi, ko prideš do dna drevesa, takoj bodeš v veliki dvorani; tu je vse razsvetljeno, ker gori čez sto svetilnic. Potem bodeš zagledal troje vrat! Zamoreš jih odpreti, ključ tiči v njih. Greš

ki zahteva še mnogo več nego navadni socialni demokrati. Prepričani pa smemo biti, ko bi prišli komunisti do vlade in mogli uresničiti svoje zahteve, da bi potem postala nezadovoljnost med prebivalci še stokrat večja nego je sedanja.

Program Jugoslovenske demokratske stranke je bil za večino naprednega prebivalstva preobširen. Ta program je bil med vsemi edini, ki ni hotel skrbeti za posamezne stanove, nego je hotel čuvati koristi vsakega stanu, kolikor je to mogoče v skupnem življenju vseh stanov, ki so tako tesno navezani drug na drugega. Ker pa so sedanje gospodarske razmere tako težke, da ni mogoče ustreči niti vsem opravičenim zahtevam posameznih stanov, ako nočemo oškodovati enega stanu na korist drugega, je umljivo, da se je pojavila pri raznih stanovih želja, da osnujejo stanovsko stranko, ki naj štiti v prvi vrsti njihove stanovske koristi. Nastala je tako samostojna kmetijska stranka, stranka najširšega našega stanu.

Edino pri duhovniški stranki ni bilo pri nas cepitve. Po vsej Sloveniji raztresena duhovščina tvori stranki najtrdnjejšo oporo, ker se stranki ne sme izneveriti. Njen politični program je neizpremenljiv: s pomočjo vere pridobiti si in ohraniti politično gospodstvo.

S kako močjo so izšle stranke iz sedanjih državnih volitev? Primeroma največ poslancev je dobila klerikalna stranka, 15 po številu. Vendar ne verjamemo, da bi bili klerikalci zadovoljni s tem uspehom. Zakaj oni so preveč vajeni le ukazovati in gospodariti po svoji volji. Za skupno delo z drugimi jim ni. Kakor jim pri njihovem poklicu v cerkvi ne sme nikdo ugovarjati, temveč le slepo poslušati in ubogati, tako bi radi tudi v politiki nastopali. Kdor se jim slepo ne pokori, tega bi najrajši kratko uničili, pa naj bo še tako pošten ali celo veren človek. Računali so klerikalci, da dobe pri volitvah vsaj polovico poslancev, s čimer bi bila usoda naše Slovenije na milost in nemilost izročena njihovi samopašnosti po izgledu Šušterčiča. To število pa je premalo za izvršitev strankar-kih načrtov.

Razen naprednih strank so dobili precej glasov in poslancev socialni demokrati in komunisti. To sta stranki, ki sta za popolni družabni preobrat. Veliko pa je vprašanje, kako bi bilo prebivalstvo zadovoljno, ako bi te stranki dobili gospodstvo v roke. Iz primera vsaj, kjer sta te stranki prišli vsaj za nekaj časa do vlade, ne moremo sklepati, da bi prinesli človeštvu srečo. V Nemški Avstriji so po prevratu prevzeli državno vodstvo socialni demokrati v roke. Ali tožbe v gospodarskih zadevah niso ponehale. Ljudstva socialni demokrati niso osrečili in pri zadnjih državnih volitvah so ostali v manjšini. Komunisti, kakor vemo, gospodarijo na Ruskem. Ali čujejo se glasovi o bednem stanju, po kmetih in po mestih. Razmere so še hujše ko po drugih deželah. Radi pozitivnih svojih uspehov torbj niti socialni demokrati niti komunisti niso dosegli tolikega števila poslancev. Volilci so jih volili le iz nezadovoljnosti s sedanjimi razmerami. Večina

Ja, to je vendar samo pravo zlato! Sedaj je zalučal vrli Imbre ves srebrn denar, kar ga je napolnil v svoje žepe in tornistro proč in napolnil zato zlata, ja napolnil je z njim ne samo žepe in tornistro, pač pa tudi v kapo in črevlje in še v zavezane hlačnice, ga je nabasal, da je komaj hodil. No, pa saj ima denarje! Potem je zopet svoje delo kakor prej opravil in skozi drevesno luknjo copernici zaklical: „Potegni me sedaj gor, ti stara copernica, gor bo šlo malo težje, jaz sem čisto breg.“

„Ali imaš kresalo tudi?“ ga vpraša ona. „Sakrabort!“ pravi on, „to sem pozabil.“ Hitro poišče kresalo in copernica ga potegne gor in glej, zopet je stal na cesti, težek in debel, kakor bi imel jutri povreči same cekine.

Sedaj vpraša Imbre baburo, kaj misli ona s kresalom. „To ti nič mar!“ ga zavrne ona. „Dobil si denarje, meni pa daj kresilo!“

Nadaljevanje sledi.

teh volilcev pa bi gotovo obrnila hrbet tema strankama, ko bi stranki na njih hoteli izvrševati svoj program. Drugi seveda bi pa bili zadovoljni z izvrševanjem tega programa. To pa so vsi tisti, ki bi radi razbili naš družabni red, razbili pa tudi našo državo. Res je treba zboljšati naše družabne razmere. A teh družabnih razmer ne bomo nikdar zboljšali s tem, če zahtevamo enako plačilo za delo in nedelo, ker potem bil sploh neumen vsak, ki bi hotel še delati. Nikdar ne bomo zboljšali sedanjih družabnih razmer s tem, da si premoženje sedanjih posestnikov in kapitalistov osvoje drugi brez vsakega dela.

Zato bo naloga vseh onih strank, ki imajo resno voljo, da najdejo tak temelj naši državi, na katerem bom mogoče vsem graditi državno poslopje. Opustiti bodo morali težnje po strankarski ureditvi državnih razmer, ki bi koristile samo posameznikom. Ako se združijo v delu za celokupno državo, bodo koristili najboljše tudi vsaka svoji stranki.

Izid volitev na Štajerskem.

Označba političnih strank.

JDS = Jugoslovan. demokratska stranka.
SKS = Samostojna kmetijska stranka.
SLS = Slov. ljudska stranka.
NSS = Narodna socijalistična stranka.
KSJ = Komunistična stranka Jugoslavije.
JSDS = Jugoslovanska socijalna demokratska stranka.
VSP = Virstvena (gospodarska) stranka za Prekmurje.

Ljutomer:

SLS 2328, NSS 67, JDS 282, JSDS 313, SKS 1653, VSP 16, KSJ 30.

Prekmurje:

SLS 5437, NSS 125, JDS 172, JSDS 989, SKS 153, VSP 1497, KSJ 108.

Ptuj:

SLS 4748, NSS 299, JDS 747, JSDS 2722, SKS 4094, VSP 83, KSJ 394.

Konjice:

SLS 1061, NSS 37, JDS 197, JSDS 770, SKS 622, VSP 15, KSJ 32.

Brežice:

SLS 1387, NSS 159, JDS 409, JSDS 2083, SKS 2415, VSP 62, KSJ 216.

Slovenj Gradec in Guštanj:

SLS 2558, NSS 225, JDS 441, JSDS 4128, SKS 698, VSP 86, KSJ 208.

Celje:

SLS 4805, NSS 422, JDS 1199, JSDS 4601, SKS 2196, VSP 77, KSJ 2583.

Maribor mesto:

SLS 413, NSS 590, JDS 484, JSDS 917, SKS 28, VSP 29, KSJ 402.

Maribor okraj:

SLS 4820, NSS 348, JDS 525, JSDS 3733, SKS 3225, VSP 125, KSJ 1642.

* * *

Končni rezultat iz Štajersko-prekmurskega volilnega okrožja:

SLS 27.857, NSS 2472, JDS 4456, JSDS 20.349, SKS 15.084, VSP 1800, KSJ 5665.

Vseh volilcev v okrožju je okrog 119.000; volilo jih je 77.463, torej samo 65%.

Končni izid volitev v Sloveniji.

SLS 15, SKS 8, JSDS 6, KSJ 6, JDS 3, NSS 2.

Uradna razdelitev kranjskih mandatov.

Glavni volilni odbor za kranjsko-novo-

meško volilno okrožje je končal včeraj svoje delo in objavlja uradni izid skrutinija. Oddanih je bilo skupno 67.351 glasov. Količnik znaša za poslance s splošnimi pogoji 5.612, za kvalificirane pa 22.450 glasov. Potemtakem odpade na SLS 5 splošnih in 1 kvalificiran mandat, na SKS 3 splošni in 1 kvalificiran, na JDS in JSDS pa 1 splošen, na KSJ pa 2 splošna in 1 kvalificiran mandat. SLS dobi torej 6 poslancev (Brodar, Gostinčar, Nema- nič, Stanonik, Škulj in prof. Sušnik.) SKS 4 (Kušar, Majcen, Pucelj in Rajar.) JDS 1 (dr. Žerjav.) JDS 1 (Etbin Kristan.) in KSJ 3 poslance (Žorga, Mlakar in Fabjančič.)

Na Štajerskem izvoljeni poslanci.

Dobile so: SLS 27.583, SKS 15.284, JDS 4456, JSDS 20.258, NSS 2272. Prekmurska stranka 1940, komunisti 5665. Po teh izidih so izvoljeni: Za SLS Iv. Roškar, Franc Pišek, Josip Klekl, Martin Krajnc, Vladimir Pušenjak, Josip Skaberne, dr. Korošec in dr. Hohnjec; za SKS Ivan Urek, Josip Drogenik, Ivan Mrmolja in dr. Bogumil Vošnjak; za JDS dr. Kukovec; za JSDS Etbin Kristan (izvoljen tudi na Kranjskem, na njegovo mesto pride Ivan Krušič, rudar v Trbovljah), Filip Kisovar, Jožef Kopač, Rudolf Golouh in dr. Milan Korun; za NSS Ivan Deržič (ki je izvoljen tudi v Ljubljani, mesto njega pride Blaž Zupanc, brivec v Laškem); za komuniste Mihael Koren in dr. Milan Lemež (izvoljen v Ljubljani; na njegovo mesto stopi Ivan Favai, profesor v Mariboru.)

Rezultati iz ostale Jugoslavije.

Dosedanji izid v celi državi.

LDU. Beograd, 30. nov. Po zadnjih vesteh, ki pa še vedno niso popolne, je izid volitev v državi nastopen: radikalci 96, demokrati 95, demokratski disident 1, komunisti 53, socialni demokrati 10, narodni socijalisti 2, radičevci 47, kmečka stranka 44, slov. ljudska stranka in hr. pučka stranka 22, hrvatska zajednica 4, muslimani 25, izvenstranke 1.

Opcijska pravica.

Regent Aleksander je podpisal naredbo o pridobivanju in izgubi državljanstva države SHS potom opcije in prošnje. Glasom te naredbe postanejo državljani SHS vsi bivši avstrijski podaniki, ki so imeli dne 1. januarja 1920 desetletno pravico na onih bivših avstrijskih ozemljih, ki so pripadla nam in ki so to pravico obranili do 16. julija 1920 (dan, ko je stopila v veljavo senžermenska mirovna pogodba.)

Osebe, ki so si pridobile pravico pristojnosti šele po tem roku, morejo postati jugoslovanski državljani samo potom odobritve pokrajinske vlade, za kar pa morajo vložiti prošnjo. Osebe na ozemljih, ki so bila prisojena Italiji, Rumuniji, Češkoslovaški ali Poljski morejo optirati za našo državo do 16. julija 1921 pod pogojem, da so imeli pristojnost na ozemljih, ki so pripadla Jugoslaviji.

Prijave in prošnje za državljanstvo se imajo pri nas nasloviti na deželno vladu. Osebe v inozemstvu se morejo obrniti na notranje ministrstvo potom diplomatskih oblasti držav, kjer se nahajajo. Osebe, ki imajo pravico pristojnosti na ozemlju, ki je pripadlo drugim državam, lahko postanejo jugoslovanski državljani, če do 16. januarja 1921 izjavijo, da želijo to postati. Za ozemlje, ki je pripadlo Italiji, velja rok od šestih mesecev od dne ratifikacije rapalske pogodbe dalje. Za prijave v tej zadevi je kompetentno notranje ministrstvo.

Osebe, ki se nahajajo na našem ozemlju, pa imajo pravico pristojnosti v kaki drugi državi, morejo do 16. julija 1921 optirati za jugoslovansko državljanstvo. Te osebe imajo pravico, da pri morebitni preselitvi vzamejo s seboj vso svojo premičnino.